

Not a ditch and not a cave

לא שיח ולא מערה -

Overview

The משנה mentions various different excavations that are required to be distanced from a בור. Our תוספות discusses why some are mentioned while others are omitted.

והוא הדין חריצין ונעיצין והני נקט אגב בור דבכל מקום רגיל לשנות שיח ומערה בהדי בור -
And the same rule applies to חריצין ונעיצין¹ and the משנה mentions (only) these,
בור, for the תנא is accustomed² on account of (חריצין ונעיצין) שיח ומערה
everywhere to mention שיח ומערה together with בור -

ואמת המים ונברכת הכובסין דאין רגיל לשנותן גבי בור מפרש בגמרא³ דצריכי תרוייהו -
And regarding אמת המים and נברכת הכובסין, which are not usually taught
together with בור, the גמרא explains that it was necessary to write them both.

תוספות responds to the anticipated question:

ומיהו הא לא מפרש אמאי לא הוה שמעינן להו מבור⁴ -
However the גמרא does not explain why we could not have derived אמת המים
from בור; the reason may be self-explanatory -

דמצי למימר דבור ושיח דעמוקין טפי בעי הרחקת שלשה -
For we could have explained that בור ושיח, which are deeper, (than אמת המים)
- טפחים requires a distancing of three (וכו') -

אבל הנך דלא עמיקי כולי האי הוה אמינא דלא בעי הרחקת שלשה -
However these (אמת המים וכו') which are not that deep, we may have thought
that they do not require distancing three טפחים -

ואי תנא הני הוה אמינא דבור ושיח דעמיקי טפי בעי הרחקה יותר מג'⁵ -
And if the תנא would teach that these נברכת הכובסין and אמת המים, require distancing ג'
בור וכו' which are deeper than אמת המים וכו', we would have thought that ושיח
The גמרא may have felt that this distinction is obvious.

¹ See חריצין רחבין ומרובעין כמערה ואינן מקורין אלא כל פיו פתוח: נעיצין. קצרין מלמטה; רש"י ב"ק נב, ד"ה חריצין. The חריצין are square uncovered ditches; נעיצין are ditches narrow on the bottom and wide on the top.

² We understand on our own that the same rules apply to חריצין ונעיצין as apply to שיח ומערה.

³ The גמרא explains that if the משנה would have written only one of them (either נברכת הכובסין or אמת המים) we would not be able to derive the other from it. Each one has a חומרא, by אמת המים it is קביעה (permanent) and by נברכת הכובסין it is עי"ש (it is standing in its place). See 'Thinking it over'.

⁴ The משנה did not write חריצין ונעיצין because it is evident that they can be derived from בור, similarly we should be able to derive אמת המים ונברכת הכובסין also from בור, why mention it separately.

⁵ Therefore it was necessary to teach בור (and שיח ומערה) as well as אמת המים ונברכת הכובסין.

anticipates a difficulty:

ובפרק הפרה (בבא קמא דף נ,ב) דתנן אחד החופר בור ושיח ומערות ומצריך להו לכולהו בגמרא -
And in פרק הפרה where the משנה teaches that one is liable whether he dug a בור, a
שיח, or a מערה, and the גמרא there explains why it was necessary for the משנה to
teach all three cases; why was it necessary to explain it there but not here⁶ -

replies:

התם ניחא דלא הוה ליה לתנא למינקטינהו אגב בור כיון דכתיב בור בקרא⁷ -
There it is understood, for the תנא should not have mentioned מערה on
account of בור, since only בור is written in the פסוק -
אלא הוה ליה למיתני בור לחודיה:

The תנא should have rather taught only בור, therefore the גמרא found it necessary to make the צריכותא.

Summary

We can derive חריצין ונעיצין from בור, but not ונברכת הכובסין; it is usual to write שיה ומערה together with בור (even without a צריכותא); however when the פסוק writes בור exclusively, the משנה (when referencing this פסוק) needs a reason why to mention שיה ומערה.

Thinking it over

When תוספות makes the צריכותא for ונברכת הכובסין and בור he uses one סברא, the depth; and explains if it would say the shallower we would think the deeper needs more than three and if it would say the deeper we would think the shallower needs less than three,⁸ However when the גמרא makes the צריכותא between אמת המים and ונברכת הכובסין the גמרא uses two סברות (קביעי, וקווי וקיימי) סברות⁹ where seemingly it could have used one of them and make the צריכותא in the same manner of more than three or less than three. Why the difference?!¹⁰

⁶ In fact תוספות stated previously that there is no need to explain why he mentions all three because this is the norm to write all three of them together, so why does the גמרא in ב"ב find it necessary to make a צריכותא?!

⁷ However here where the משנה is not referencing any פסוק, it is usual to mention שיה ומערה together with בור.

⁸ See footnote # 5.

⁹ See footnote # 3.

¹⁰ See מהר"ם ומהרש"א.